GELEGENHEIDSZEGELS 1975
30 JAAR BEVRIJDING

Een oog, als symbool van de mens, kijkend over prikkeldraad, beeldt niet alleen het feest van de bevrijding uit, doch herinnert eveneens aan de nog steeds in de wereld aanwezige problematiek van gevangenschap en onderdrukking.
Behalve de landsnaam en waarde-aanduiding de tekst “1945-1975”.

Na uitgifte in 1955 van een zegel ter gelegenheid van 10 jaar bevrijding, in 1965 van een zegel ter herdenking van het verzet en in 1970 van een zegel voor *“25 jaar bevrijding”*, verscheen in 1975 wederom een bevrijdingszegel.

Het zou een *“vreugdezegel”* of een zegel met als thema *“herdenking gevallenen/bevrijding gevangenen ook als voortdurend nog aanwezige problematiek”* moeten worden.

Aanvankelijk overwoog PTT zo’n zegel onderdeel te laten zijn van een gecombineerde uitgifte, samen met de onderwerpen 100ste geboortejaar Albert Schweitzer en 100 jaar Stoomvaartmaatschappij *“Zeeland”*. De zegels zouden op 6 mei aan de loketten moeten komen. Later besloot men de uitgifte te splitsen. De bevrijdingszegel werd iets eerder uitgegeven, (29 april) en de beide eeuwfeestzegels iets later (21 mei 1975).

Een thema als “bevrijding” kon volgens Hein van Haaren, hoofd van de Dienst voor Esthetische Vormgeving, op heel veel verschillende manieren worden benaderd. Om uit meer mogelijkheden te kunnen kiezen besloot Van Haaren tot het verstrekken van een meervoudige opdracht aan enerzijds het ontwerpersduo Ab Gratama en Sjoerd de Vries en anderzijds aan de fotograaf Cas Oorthuys. De zegel moest, behalve landsnaam en waarde-aanduiding, de jaartallen 1945-1975 bevatten.
De drie ontwerpen die Gratama en De Vries indienden zijn verloren gegaan. Van Cas Oorthuys echter zijn alle ontwerpen bewaard.

Cas Oorthuys in zijn studio

Zowel Gratama/De Vries als Oorthuys werd voor hun werk een honorarium van ƒ 900 in het vooruitzicht gesteld. Het gekozen ontwerp zou nog eens met een zelfde bedrag *“wegens recht tot vermenigvuldiging”* worden beloond.

De eerste ontwerpen van Oorthuys bestonden uit montages met in een cirkel bloemen, een baby of een vlag met daaromheen de tekst *“Nederland sinds dertig jaar bevrijd van fascistisch geweld 1945-1975”*.

R.D.E. (Ootje) Oxenaar, die namens DEV deze emissie begeleidde, was er weinig mee ingenomen. Hij gaf Oorthuys aan dat DEV hem juist vanwege zijn belangrijke fotoreportages gekozen had en niet voor deze wat stijve ontwerpen. Oorthuys moest zich allereerst richten op het beeld of de foto, daarna pas op de verdere vormgeving van de zegel.

Een volgende serie van Oorthuys was dan ook veel *“politieker”* van aard.

Hierbij was ook een ontwerp met een oog!

Het oog.

Het ontwerp met een oog, dat echter bij de presentatie door Oxenaar van de zes ontwerpen voor Hoofddirecteur Posterijen drs H. de Jonge niet tot de beste drie werd gekozen. Oxenaar vond dit ontwerp echter **wel** het meest aantrekkelijk.

Na uitvoerige discussies met De Jonge wist Oxenaar de *“oog-zegel”* alsnog goedgekeurd te krijgen.

Van deze serie foto’s uit 1974 gebruikte Oorthuys de opname boven, tweede van rechts bij zijn eerste “oog” en de opname geheel rechtsonder voor de definitieve zegel. Het model, met uitzondering van opnamen 22, 23 en 24, was zijn dochter Fenna.

Fenna Oorthuys in 1974.

Het definitieve ontwerp voor de zegel.

Zowel het ontwerp met het wegkijkende oog als het uiteindelijke recht naar voren kijkende oog zijn uit dezelfde fotoserie afkomstig. Vooral het met make up getooid oog maakt deze zegel eigentijds, zoals staatssecretaris Van Hulten had gewenst. Hein van Haaren noemde de zegel een product dat de essentie van de begrippen *“vrijheid-onvrijheid”* helder, overtuigend èn emotioneel in een beeld wist te vangen.

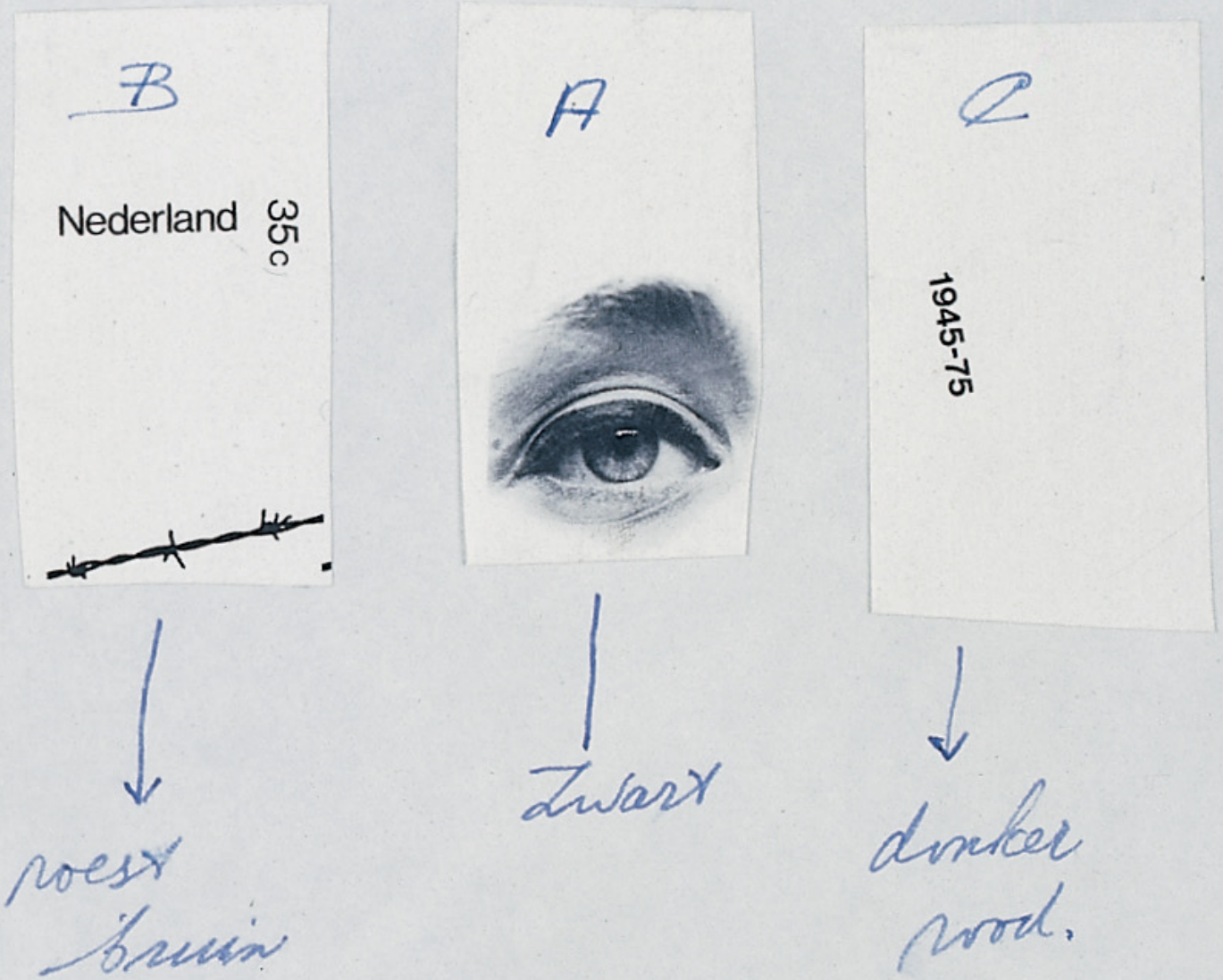

Voor de zegel werden drie kleuren gebruikt. In het eindproduct valt echter de roestbruine kleur nauwelijks te onderscheiden van het zwart.

Oorthuys ontwierp ook de eerste-dagomslag en het eerste-dagstempel.

Eerste dag uitgifte

Foutdruk, enveloppe met weggevallen grijze druk,

De zegel was verkrijgbaar vanaf 29 april 1975. Er werd geen verkooptijdvak vastgesteld, de zegels dienden te worden verkocht zolang de voorraad strekte. De zegel bleef geldig tot en met 31 december 1985.

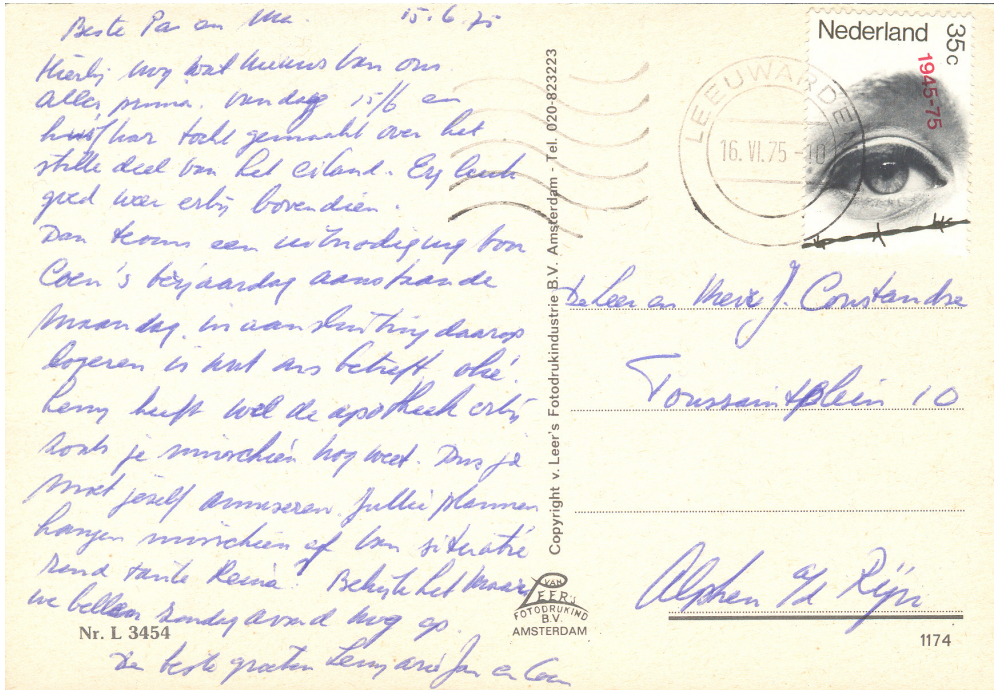

Briefkaart verzonden op 16 juni 1975.
35 cent was het briefkaarttarief van 1 september 1974 tot 1 april 1976.

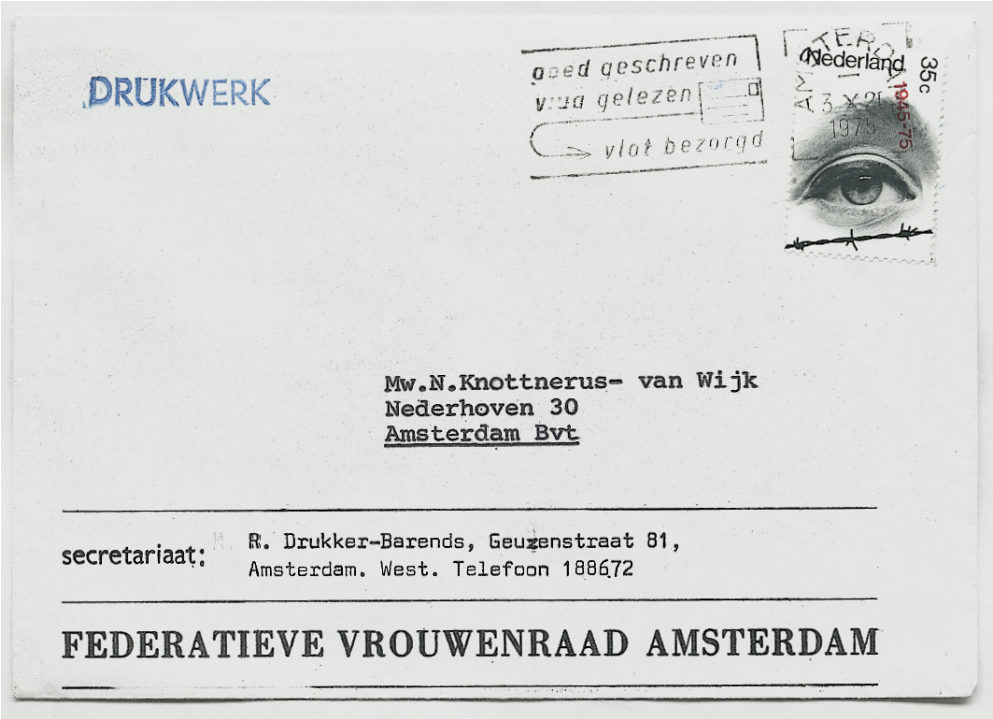

Drukwerk verzonden op 3 oktober 1975.
35 cent was het drukwerktarief t/m 20 gram van 1 april 1975 tot 1 april 1976.

Deze opname van de Chambon-pers is door Oorthuys zelf gemaakt.

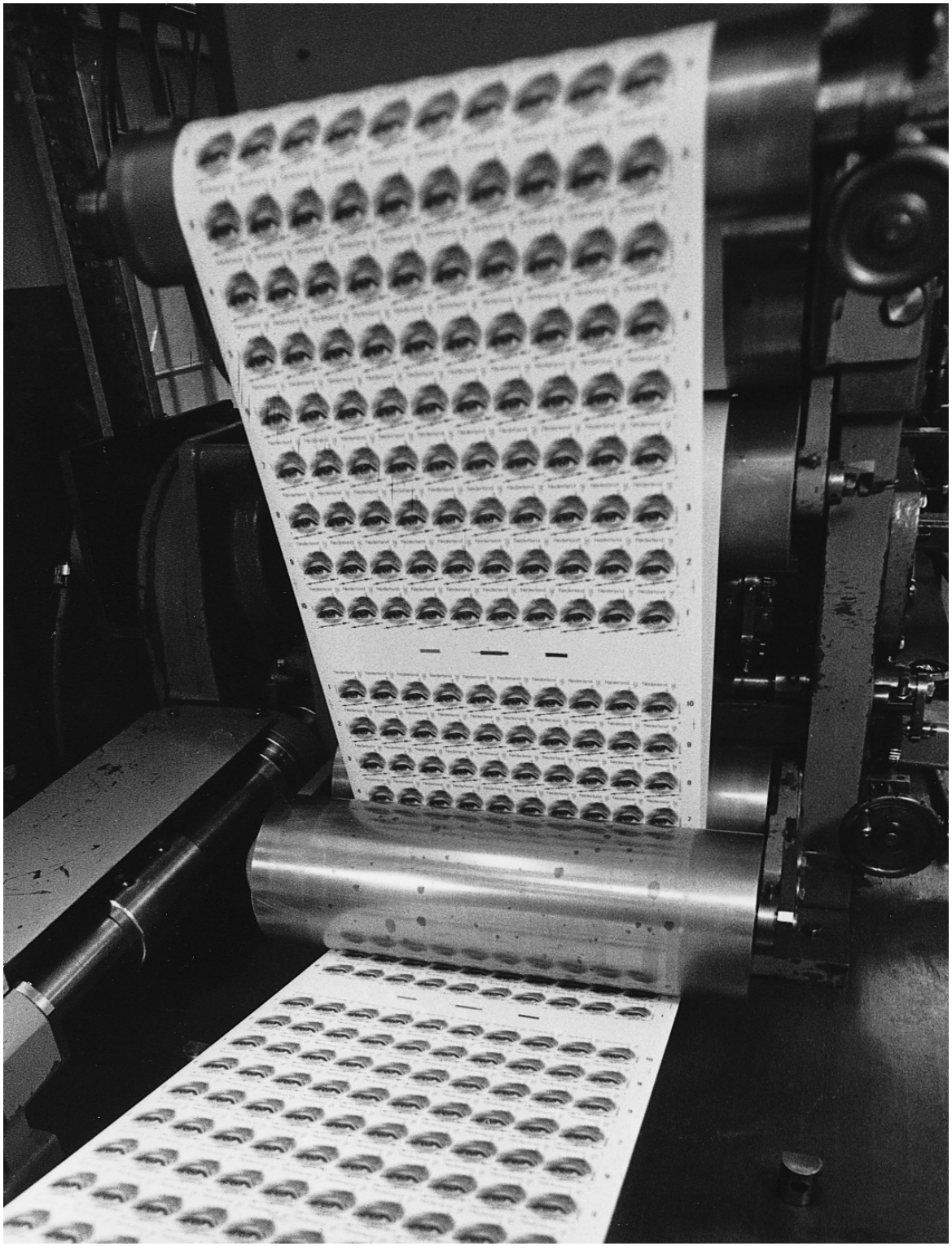

TECHNISCHE ASPECTEN

Druk/verschijningsvorm

De zegels zijn vervaardigd in rasterdiepdruk aan de rol op de Chambon-pers.
De cilinders drukten per omgang 100 (10 x 10) zegels.
De loketvellen waren 100 (10 x 10) zegels groot.

Papier

Fosforescerend papier zonder watermerk, geleverd door Harrison and Sons in (gegomde) rollen van 280 mm breed.

Gom

Synthetische gom (polyvinylalcohol-dextrine).

Bovenste veldeel, zegel 1 t/m 50

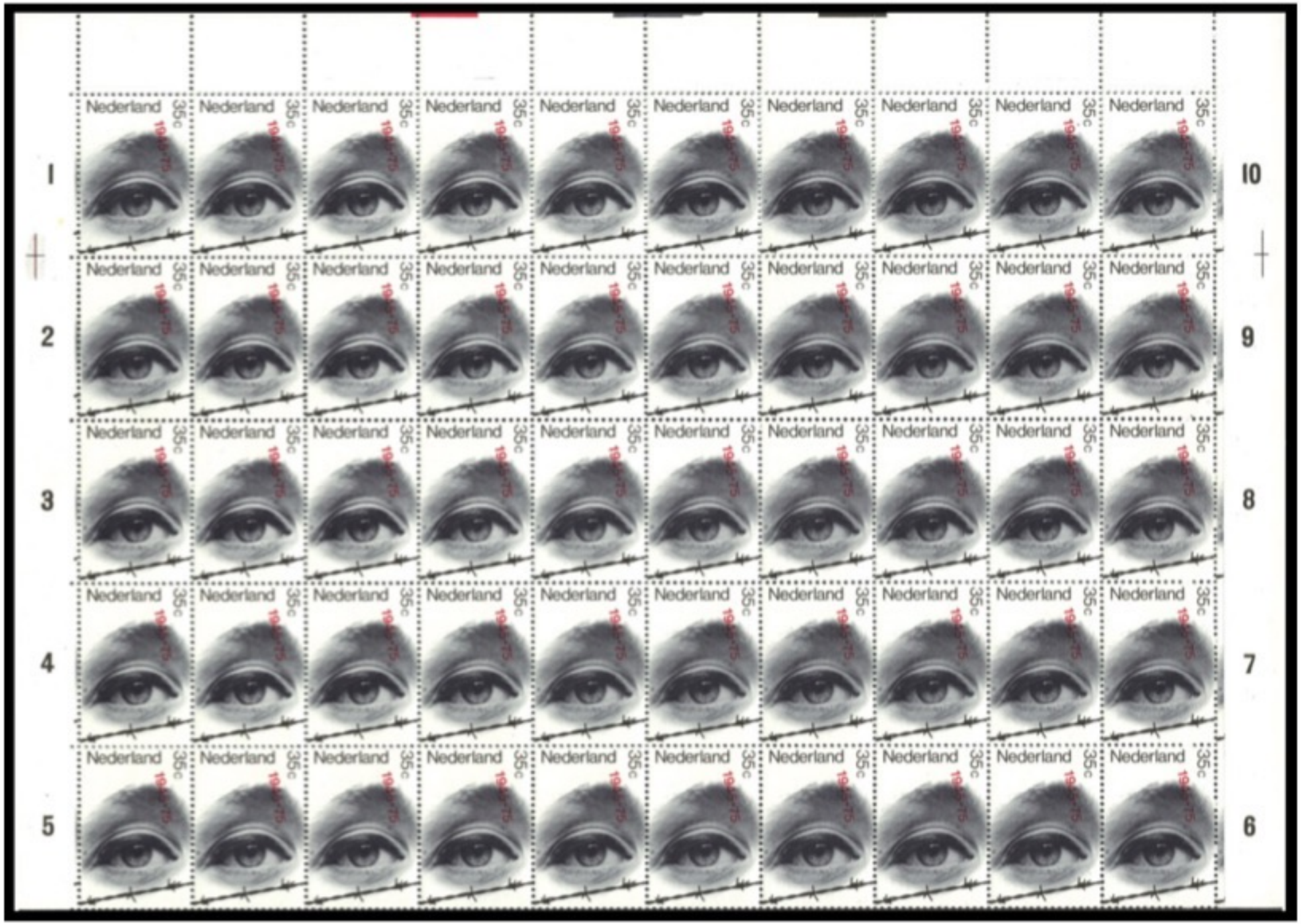

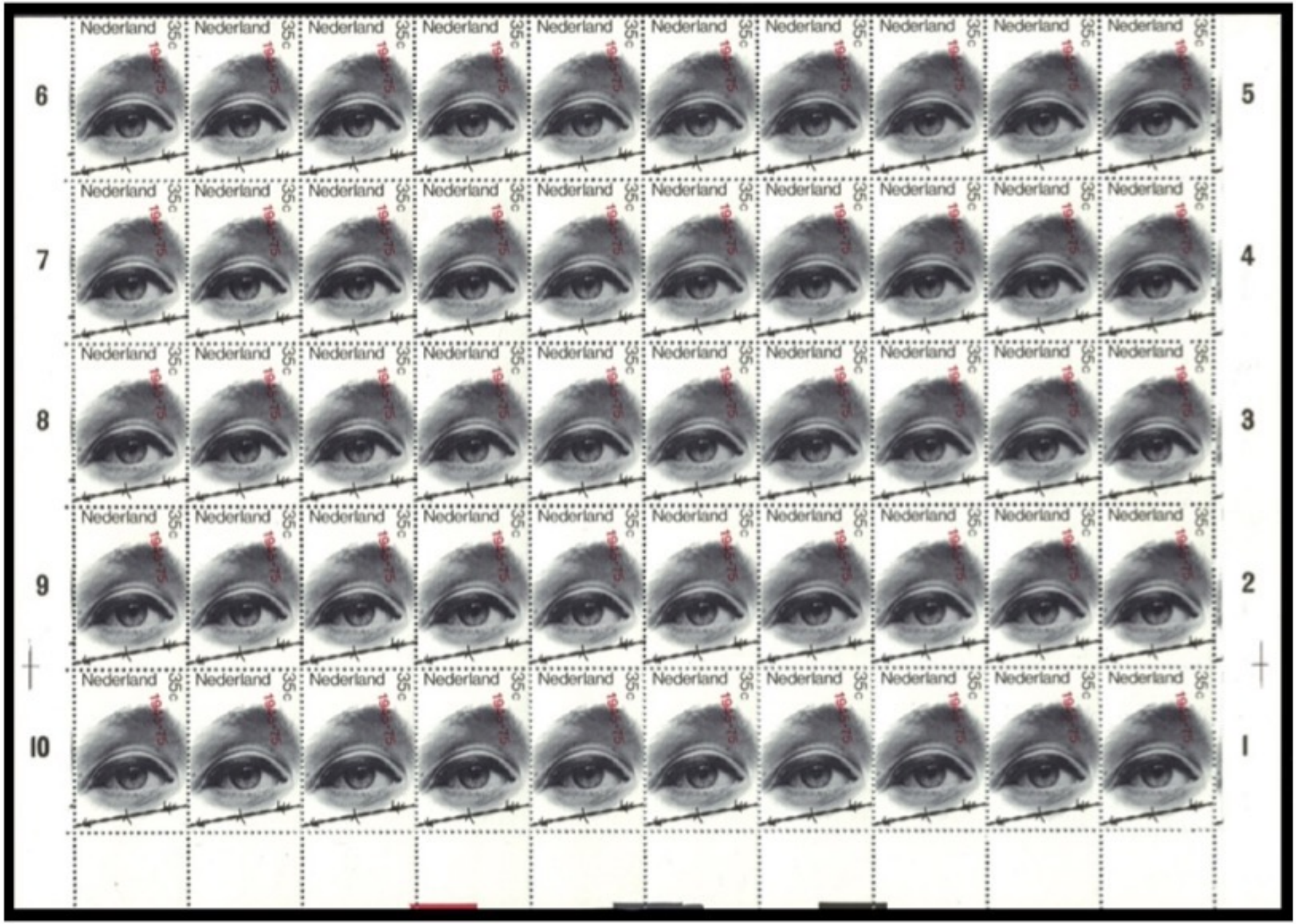

Onderste veldeel, zegel 51 t/m 100

Perforatie/formaat

Kamtanding 12¾ : 14. Het perforatiebeeld is d/1/d/1. De zegels hebben een beeldformaat van 25 x 36 mm, de zegelgrootte is eveneens 25 x 36 mm.

Er zijn zegels bekend waarbij de perforatie 1 gat is opgeschoven, met als resultaat het gedeeltelijk wegvallen van de tekst “Nederland”.

Zegels 41-50 rij aan onderkant

Zegels 51-60 rij aan bovenkant

Velrandbijzonderheden

De vellen hebben telcijfers in de kleur zwart, links van 1-10 en rechts van 10 tot 1.
Naast zegel 1/11, 10/20, 81/91 en 90/100 is een registerkruis met de drie drukkleuren afgedrukt.

1/11 en 10/20

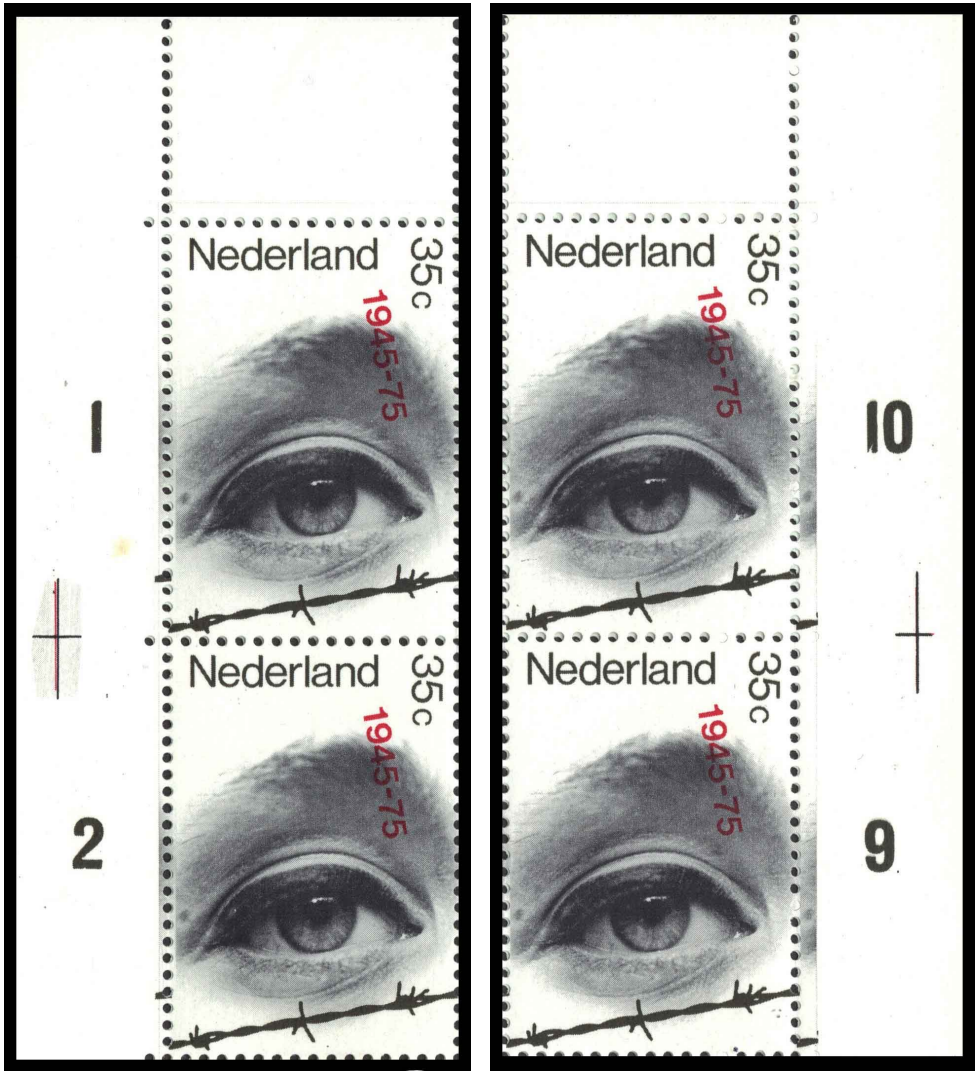

81/91 en 90/100

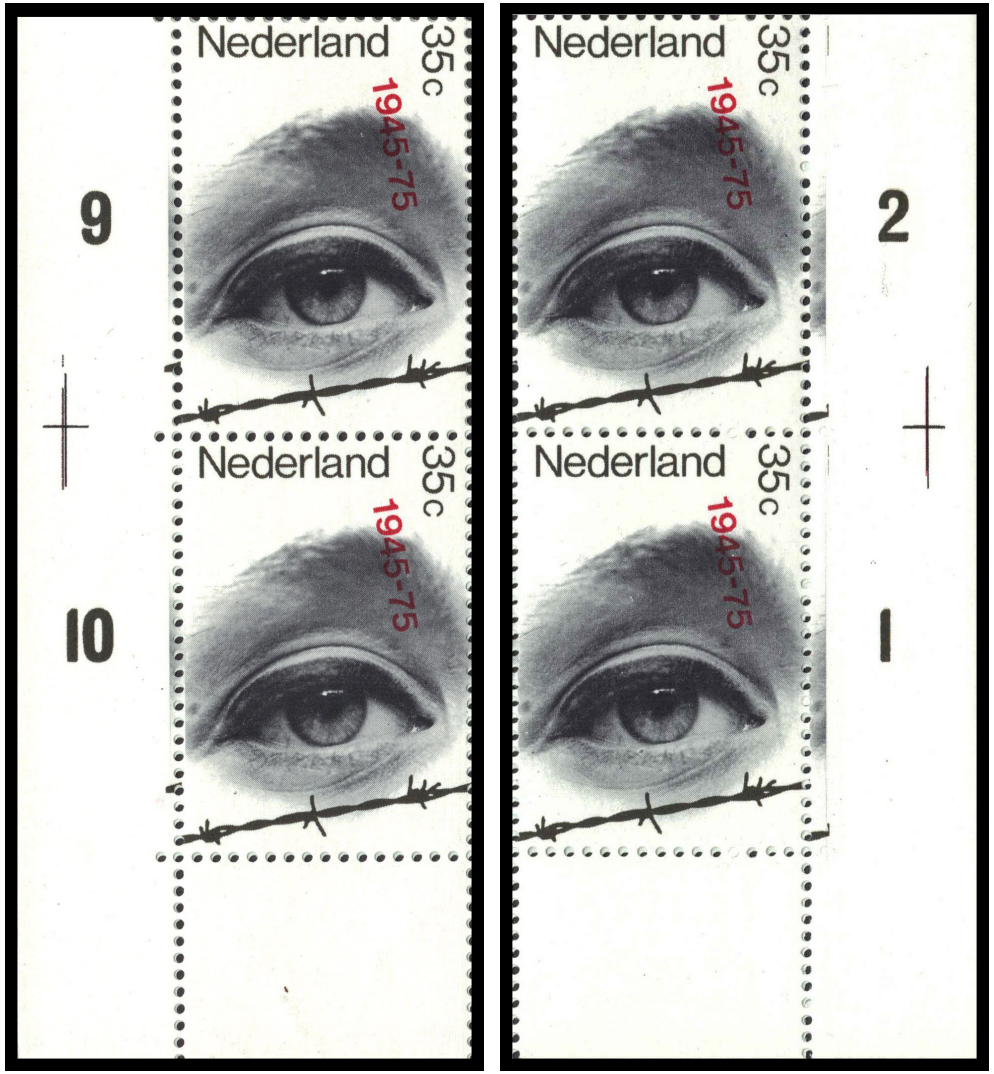

In de boven- en ondervelrand is een deel te zien van een drietal snijstrepen:

Boven zegel 4 5/6 7/8

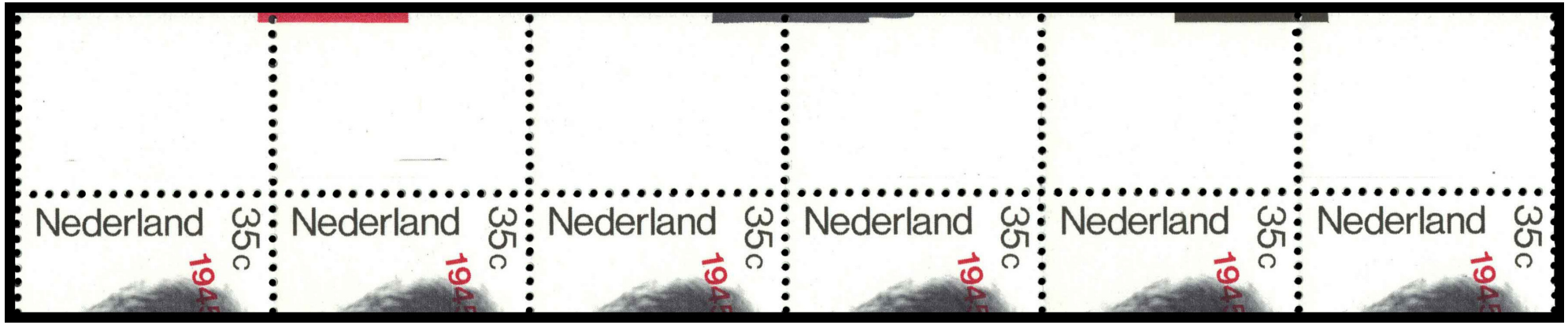

Kleur rood roestbruin zwart

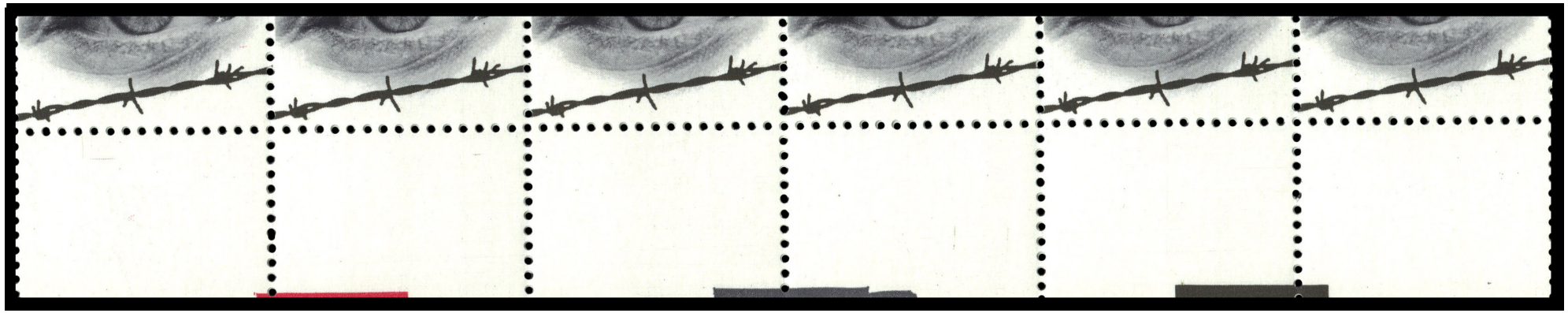

Onder zegel 94 95/96 97/98

Plaatfout

positie	omschrijving
70	zwarte punt onder eerste N plus daar rechtsonder een streepje
93	verticaal rood streepje door de tweede D

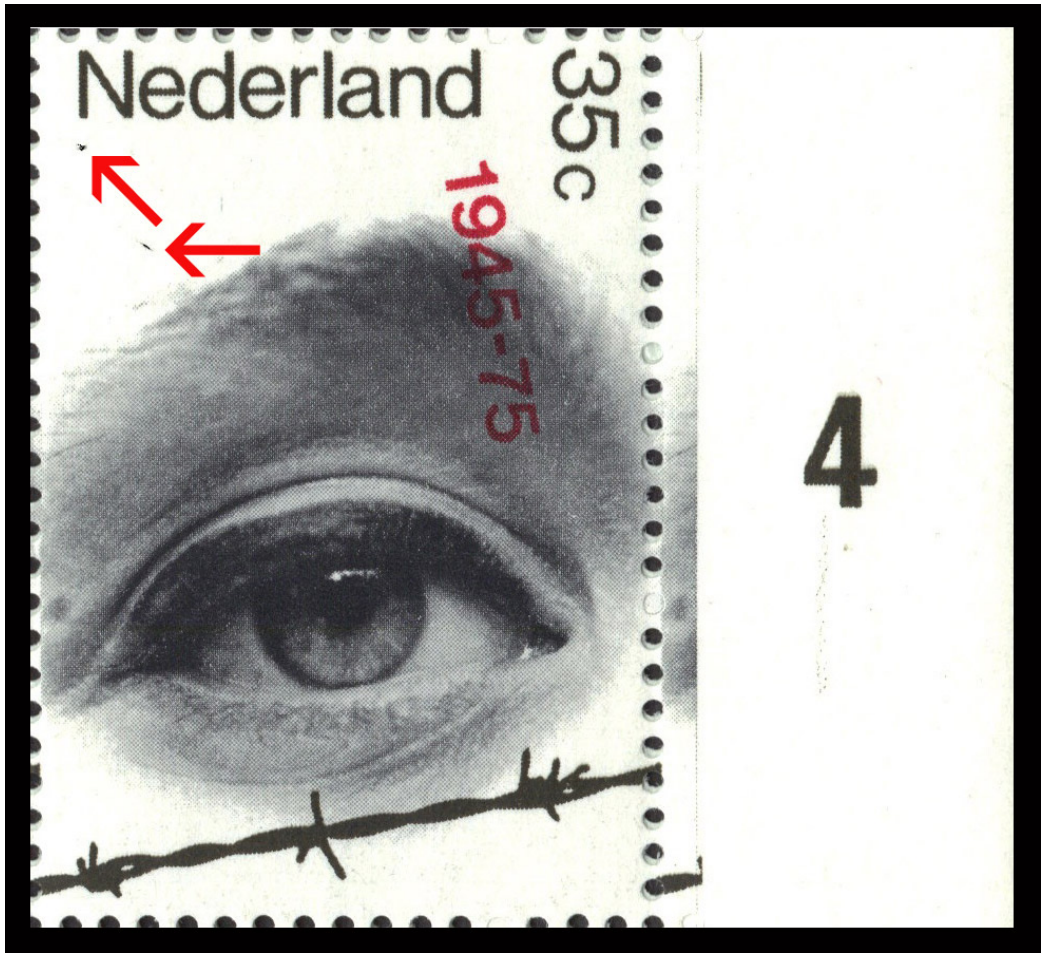

Drukfout

Er zijn zegels bekend zonder rode druk (De Nederlandsche Postzegel Veiling, Selectveiling september 1984, kavel 903), terwijl de rode druk soms gedeeltelijk ontbreekt (De Nederlandsche Postzegel Veiling, Februariveiling 1980, kavel 853).

Aanmaak- en verkoopcijfers

Overzicht afgeleverde vellen van 100 stuks

Waarde	Aflevering datum	Aflevering aantal
35 cent	21-03-75	150.149

Verstrekking in zegels

Waarde	Afgeleverd	Verstrekt kantoren	Aan derden	Retour	Vernietigd	Verkocht
35 cent	15.014.900	15.000.500	14.348	49.365	49.417	14.951.135

LITERATUUR

PTT Dienstorders:	1975	172, 185
	1984	553, 560
NMP	1975	290, 346
Mijn Stokpaardje	1975	68, 173

Handboek Postwaarden Nederland, emissie B94

Nederlandse postzegels 1975, Den Haag, 1976, p. 38-43.
Wilgenburg, J. van, Speciaal catalogus 2000 Nederland Plaatfouten.
D. Barnouw en A. Lopes Cardozo, Herdenken op klein formaat, Nederlandse postzegels over de Tweede Wereldoorlog, Zutphen, 1996.